

JAMIYAT RIVOJLANISHIDA DAVLATNING IJTIMOIIY SIYOSATI

Tajetdinov Salamat

Berdaq nomidagi QMU magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada jamiyat rivojlanishida davlatning ijtimoiy siyosati haqida soʻz yuritiladi. Shuningdek, ijtimoiy siyosat tushuncha va uning vazifalari, ijtimoiy siyosatning namoyon boʻlish shakllari, jamiyat rivojlanishida ijtimoiy siyosatning prinsiplari tizimli tahliliy shaklda yoritib beriladi.

Kalit soʻzlar: Jamiyat, davlat, ijtimoiy siyosat, ijtimoiylik, ijtimoiy rivojlanish, ijtimoiy rivojlanish bosqichlari.

Аннотация: В данной статье говорится о социальной политике государства в развитии общества. Также в системно-аналитической форме разъясняются понятие социальной политики и ее задачи, формы проявления социальной политики, принципы социальной политики в развитии общества.

Ключевые слова: общество, государство, социальная политика, социальность, общественное развитие, этапы общественного развития.

Abstract: This article talks about the social policy of the state in the development of society. Also, the concept of social policy and its tasks, the forms of manifestation of social policy, the principles of social policy in the development of society are explained in a systematic analytical form.

Key words: Society, state, social policy, sociality, social development, stages of social development.

Davlat rivojlanishining muhim sharti uning ijtimoiy sohadagi rivojlanishidir. Zero, mamlakatimizda ijtimoiy davlat nazariyasiga koʻra, aholining munosib turmush darajasini taʼminlash asosiy vazifadir. Muvozanatli ijtimoiy siyosatsiz davlat hech qachon ijtimoiy rivojlanishning zarur darajasiga erisha olmaydi.

Biroq, ijtimoiy siyosat yillar davomida isloh qilinishi mumkin va uning harakati natijalari ijtimoiy vaziyatni yaxshilamaydi. Bunday holda, ijtimoiy sohani toʻliq tahlil qilish kerak. Asosiy kamchiliklar nima ekanligini bilish kerak, qaysi jihatlar barqaror rivojlanmoqda va minimal aralashuvni talab qiladi. Shuningdek, qanday faoliyatni keraksiz deb chiqarib tashlash kerakligini va u yoki bu yoʻnalishda barqarorlikni saqlash uchun qanday choralar ishlab chiqilishi kerakligini tushunishingiz kerak.

Oʻzbekistonda ijtimoiy siyosat alohida eʼtiborga muhtoj. Sogʻliqni saqlash, taʼlim, ijtimoiy taʼminot, pensiya taʼminoti va hokazo sohalar ogʻir ahvolda. Asosiy muammolar maʼlum, ammo ularni bartaraf etish uchun jiddiy choralar koʻrilmaydi. Binobarin Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF4947 - sonli “Oʻzbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish boʻyicha Harakatlar

strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonida ham ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari belgilab berilgan.

Harakatlar strategiyasi xalqchillik, insonparvarlik, bag‘rikenglik va ezgulik g‘oyalariga tayanadi. Ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy jarayonlarni baholash va ularga yondashish milliy va umuminsoniy qadriyatlar uygunligining ustuvor ahamiyatga ega ekanligi haqida nazariyalarga tayanadi [1].

Xorijiy davlatlarning ijtimoiy sohadagi siyosatiga tayanish milliy ijtimoiy siyosat muammolarining yechimlaridan biridir. Niderlandiya, Germaniya, Yaponiya, Shvetsiya kabi davlatlar vakolatli ijtimoiy siyosatni shakllantirish va qo‘llab-quvvatlashni namoyish etmoqda. Bu mamlakatlar muayyan qiyinchiliklarga to‘la islohot yo‘llarini bosib o‘tdilar. Ammo oxir-oqibat, ular o‘z davlatining deyarli har bir fuqarosi uchun munosib turmush darajasini ta‘minlashga imkon beradigan bunday choralarni topdilar va qo‘llashdi.

Bu davlatlarning tajribasi ijtimoiy siyosatni qanday to‘g‘ri tashkil etishning batafsil namunasi bo‘lishi shubhasiz.

Davlatning ijtimoiy siyosat yuritishi muhimligidan kelib chiqib, ijtimoiy soha iqtisodiy soha bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgani uchun har ikki sohadagi siyosatchilar bir-biri bilan hamkorlik qilishi kerak. Ulardan biridagi o‘zgarishlar jamiyatning barcha sohalariga ta‘sir qiladi, shuning uchun uyg‘un o‘zaro ta‘sir zarur.

Ijtimoiy siyosat deganda, odatda, tadbirkorlik sub'ekti, odatda davlat tomonidan amalga oshiriladigan, muayyan ijtimoiy guruhlarning turmush sifati va darajasini oshirishga qaratilgan faoliyat tizimida o‘z aksini topadigan rivojlanish va ijtimoiy ta‘minot sohasidagi siyosat tushuniladi. [1, 325].

Iqtisodiyotni rivojlantirishning ijtimoiy maqsadlarini ilgari surish ijtimoiy siyosatning shakllanishiga olib keldi. Bu, shuningdek, davlat tomonidan iqtisodiy sohada, jumladan, yaratilgan mahsulotni ayirboshlash, taqsimlash va iste‘mol qilishda amalga oshiriladigan harakatlar chizig‘i bilan bog‘liq. Bu yerda davlatning tashqi iqtisodiy faoliyati ham muhim ahamiyatga ega.

Ijtimoiy siyosat davlatning iqtisodiy sohadagi vositasi sifatida jamiyatning turmush sharoitini va ijtimoiy guruhlar o‘rtasidagi munosabatlarni tartibga solish, iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni saqlash, shuningdek, huquqiy himoyani ta‘minlash va ijtimoiy munosabatlarni tartibga solish uchun qo‘llaniladigan tamoyillar, usullar va normalar majmuidir. jamiyatda ijtimoiy kafolatlar yaratish.

Ijtimoiy siyosat - bu nafaqat aholining alohida qatlamlari, balki har bir inson uchun munosib hayot darajasi va sifatini ta‘minlash uchun ijtimoiy rivojlanish, ko‘paytirish va taqsimlash, shu jumladan ma‘naviy ne‘matlar bilan bir qatorda ijtimoiy imtiyozlarni boshqarishga qaratilgan davlat institutlarining faoliyatidir [2, 210].

Ijtimoiy siyosatning asosiy maqsadi qulay ijtimoiy muhitga erishish va uni saqlab qolishdir.

Qayd etish joizki, eng samarali ijtimoiy siyosat barqarorlik va ertangi kunga ishonch kabi qadriyatlar birinchi o'rinda turadigan rivojlangan mamlakatlarda kuzatilmoqda.

Binobarin, keskin ijtimoiy qarama-qarshiliklar mavjud bo'lmagan, ijtimoiy hamjihatlik va jamoatchilik roziligi yetarli darajada bo'lgan barqaror va yuksak darajada rivojlangan jamiyatni shakllantirish va saqlashni ham ijtimoiy siyosatning muhim maqsadiga kiritish mumkin. Bunday jamiyatdagi ijtimoiy qarama-qarshiliklar ko'p to'qnashuvlarsiz hal qilinadi.

Ijtimoiy siyosatning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Davlat farovonligidagi ulush huquqini amalga oshirishda, shu jumladan daromad va mulkni adolatli taqsimlashda teng imkoniyatlarni ta'minlash orqali aholining to'liq va oqilona bandligini ta'minlash.

2. Daromad va kapitalning paydo bo'lishida boylar va kambag'allar o'rtasidagi bozor sharoitidagi istalmagan tafovutlarni kamaytirish orqali aholi daromadlarini tartibga solish.

3. Ijtimoiy kafolatlar va ijtimoiy himoyani kengaytirish. Ushbu muammoni hal qilish uchun ijtimoiy-siyosiy vositalar va ushbu mexanizmning mavjudligini tartibga soluvchi qoidalarni takomillashtirish qo'llanilishi mumkin.

4. Millat salomatligini muhofaza qilish, buni ko'proq erkinlik, adolat, inson qadrigimmatini hurmat qilish, shaxsiy rivojlanish imkoniyatlari, jamiyat hayotida faol ishtirok etish va jamiyat oldidagi mas'uliyat ulushi huquqini ta'minlash orqali qo'llab-quvvatlash mumkin.

Ijtimoiy siyosat vazifalarini hal etish ijtimoiy ishlab chiqarish holatiga bog'liqligini hisobga olsak, davlat ijtimoiy siyosatining eng muhim maqsadi iqtisodiy o'sishning zarur sur'atlarini ta'minlashdan iborat. Zero, progressiv ijtimoiy siyosatning asosiy harakati iqtisodiy barqarorlikni saqlashga, jamiyat daromadlarining yanada teng va teng taqsimlanishi va qayta taqsimlanishini ta'minlashga qaratilgan. Jamiyat iqtisodiy sohasining barqarorligi barkamol va sifatli ijtimoiy siyosat yuritishning asosiy shartidir [3, 71].

Ijtimoiy siyosat turlarining tasnifi ijtimoiy siyosatning namoyon bo'lishi, ijtimoiy siyosat harakatlarining chora-tadbirlari va xarakteri haqidagi bilimlarni tizimlashtirish natijasidir. Ijtimoiy siyosat turlarini tasniflash muhim ahamiyatga ega, chunki u yangi joriy etilgan chora-tadbirlarning xususiyatlari va xususiyatlarini aniqlash, shuningdek, mumkin bo'lgan natijalarni bashorat qilish va ijtimoiy siyosat chora-tadbirlari yo'nalishini tuzatish imkonini beradi.

Ijtimoiy siyosatning mazmuni, uning maqsad va vazifalari funksiyalar tizimida nisbatan mustaqil, lekin bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lgan siyosiy faoliyat turlarida eng to'liq ochib beriladi.

Ijtimoiy siyosatning ko‘plab funktsiyalari mavjud, ammo asosiy sifatida quyidagilarni ajratib ko‘rsatish mumkin:

- barqarorlashtirish - daromadlarni qayta taqsimlash, butun jamiyat uchun ham, xususan, ayrim guruhlar uchun ham ijtimoiy kafolatlar va ijtimoiy himoya tizimini rivojlantirish orqali erishiladi;

- rag‘batlantirish - bu funktsiya ishlab chiqarilgan mahsulotdagi har bir xodimning ulushini hisobga olgan holda iqtisodiy sohadagi barcha turdagi faoliyatni rag‘batlantirishni, xodimlarning yuqori samarali mehnatga motivatsiyasini shakllantirishni o‘z ichiga oladi;

- shakllantiruvchi - ishlab chiqarishni rivojlantirishning keyingi maqsadini aniqlash va muayyan davr uchun jamiyat taraqqiyoti maqsadlarini ishlab chiqish uchun jamiyatning ma‘lum bir davr uchun daromadlari va ehtiyojlarining oqilona tizimini shakllantirish;

- muvofiqlashtiruvchi - shaxsiy, jamoaviy va jamoat manfaatlarini muvofiqlashtirishni o‘z ichiga oladi. Ushbu manfaatlarni amalga oshirishda ularni hal etishning ustuvorligi emas, balki barcha tadbirkorlik subyektlarining ishtiroki hisobga olinadi;

- ta‘minlash - ijtimoiy siyosatning universalligi printsipi asosida aholining ijtimoiy ta‘minotini ta‘minlashi kerak, shu bilan birga ijtimoiy xizmatlar miqdori jamiyatning har bir a‘zosini eng kam yashash darajasi bilan ta‘minlashga qaratilgan bo‘lishi kerak;

- dinamik - jamiyatning ijtimoiy infratuzilmasini rivojlantirishni nazarda tutadi [2]. Bu yerda mehnat resurslarini takror ishlab chiqarish uchun shart-sharoit yaratishga e‘tibor qaratilmoqda, shu bois sog‘liqni saqlash, ta‘lim, sport, turizm, madaniyat, qurilish va boshqalar tizimlari rivojlanadi.

Ijtimoiy ustuvorliklarni belgilashda ijtimoiy davlat nazariyasi nazariy va uslubiy asos bo‘lib xizmat qilishi kerak. Bu O‘zbekiston Respublikasining davlat tuzilishini shakllantirishni belgilaydigan asosiy ta‘limotdir. Biroq, amalda mamlakatimizda iqtisodiy va ijtimoiy hayotga aralashmaslik kuzatilmoqda. Shunday qilib, O‘zbekiston hali farovonlik holatini tavsiflash uchun ishlatiladigan mezonlarga javob bermaydi.

Zero, ijtimoiy davlat ta‘rifiga ko‘ra, uning dasturiy maqsadi aholi uchun munosib turmush sharoitini ta‘minlashdan iborat. Shu bilan birga, davlat organlarining vazifasi bozorni o‘z-o‘zini tartibga solish va davlat aralashuvi o‘rtasidagi muvozanatni topishdir. Shuning uchun bozor iqtisodiyotining iqtisodiy va ayniqsa ijtimoiy jarayonlarni tartibga solishning davlat shakllari bilan o‘zaro ta‘siri muammosi alohida ahamiyatga ega.

Ijtimoiy siyosatning asosiy maqsadi kambag‘allikni sezilarli darajada kamaytirish, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashga muhtoj bo‘lgan ijtimoiy

himoyaga muhtoj korxonalarni himoya qilish, asosiy ijtimoiy imtiyozlarning hamma uchun qulayligi va ijtimoiy maqbul sifatini ta'minlashdir.

Shunday qilib, ijtimoiy siyosatning asosiy yo'nalishlari quyidagi uzoq muddatli maqsadlarda belgilanishi kerak:

1. Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlar standartlariga mos keladigan aholi turmush darajasi va sifatiga erishish. Ta'lim, sog'liqni saqlash, atrof-muhit musaffoligi, bolalarni tarbiyalash, fuqarolarning iqtisodiy huquq va erkinliklarini ta'minlash, ularning shaxsi va mulkini jinoyatchilikdan himoya qilish;

2. Davlat mustaqilligi, uning hududiy yaxlitligi, milliy xavfsizligi va mudofaa qobiliyatini mustahkamlash uchun qulay iqtisodiy sharoitlarni ta'minlash. Shuningdek, chet eldagi O'zbekiston Respublikasi fuqarolari va tashkilotlarining manfaatlarining qonuniy huquqlarini himoya qilish;

3. Inson salohiyatini rivojlantirish, ijtimoiy munosabatlar muvozanatini o'rnatish, yuqori ijtimoiy harakatchanlik, har bir shaxsning o'zini o'zi anglashi uchun sharoitlarni ta'minlash; jamiyat parchalanishining oldini olish, ijtimoiy tabaqalanishni haddan tashqari kuchaytirish, aholining turli qatlamlari o'rtasidagi qarama-qarshiliklarning xavfli konflikt shakliga o'tishini cheklash;

4. Iqtisodiy o'sish va ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning barqaror va yuqori sur'atlarini ta'minlash, mahalliy ishlab chiqaruvchilar mahsulotlarining ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshligini qo'llab-quvvatlash; O'zbekiston Respublikasining yetakchi jahon davlatlaridan biri sifatidagi mavqeini tiklash, iqtisodiyotning jahon iqtisodiy munosabatlariga samarali integratsiyalashuvi;

Bu maqsadlar ularga erishish chora-tadbirlari va yo'llarini aniq belgilab beradi. O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy siyosati yanada yuqori darajaga ko'tarilishi va shu bilan ijtimoiy farovonlik darajasini oshirishi mumkin.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati.

1. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.02.2017 yildagi PF-4947 // lex.uz
2. "Aholini ijtimoiy qo'llab quvvatlash tizimini yanada takomillashtirishga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidenti 04.06.2021 yildagi farmoni PF-6241 // lex.uz
3. Асжина, М. А. Основы экономической теории: учеб. пособие / М. А. Асажина, Г. Г. Чибриков – 3-е изд., доп. – М.: Норма, 2013. – 608 с.
4. Миронов, С. С. Социальная политика: уточнение задач, отладка механизмов / С. С. Миронов // Общество и экономика. 2015. – № 5. – 274 с.
5. Дадашев, А. О. Занятость населения и безработица в России: проблемы регулирования / А. О. Дадашев // Вопросы экономики. 1996. – № 1. – 68-80 с.